

HIGHLIGHTS OF NATO'S EXERCISE PLANNING PROCESS IN CRISES AND DISASTER RESPONSE

Ivaylo Zh. Bozov, Veliko P. Petrov

*Faculty of Artillery, Air Defense and Communication and Information Systems,
National Military University, Shumen, Bulgaria, ivailobozow@abv.bg, veliko_pp@abv.bg*

Abstract: *The report aims to familiarize (briefly) readers with NATO Genesis and History, Evolution, Political and Military Organization and Structure. The main goal is to describe the process of planning a NATO exercise and creating the necessary documents (Exercise Concept, EXSPEC, EXPLAN, Exercise Objectives, Training Objectives, etc). Consider the basic documents regulating the processes and requirements of NATO's Collective Training and Exercises and who are the key officials involved in planning, conducting and supporting an exercise*

Keywords: *NATO overview, officer scheduling the exercise, officer conducting the exercise, exercise concept, exercise specification*

ЕЛЕМЕНТИ ОТ ПРОЦЕСА НА ПЛАНИРАНЕ НА УЧЕНИЯ НА НАТО ЗА РЕАГИРАНЕ ПРИ КРИЗИ, БЕДСТВИЯ И АВАРИИ

Ивайло Ж. Бозов, Велико П. Петров

Въведение

Добрата подготовка на личният състав гарантира в голяма степен адекватната реакция и вземането на правилните решения при справянето с непредвидени ситуации в сложна и динамична среда. Провеждането на военна мисия, операция или друга форма на участие на военнослужещи с цел преодоляване на кризи от различен характер е точно такава среда. Ето защо голяма част от усилията на НАТО са насочени към обучението на личния състав на страните-членки на алианса и към провеждането на учения. От 2004-та година Република България е член на съюза и участва активно при разрешаването на конфликти в различни точки на света.

North Atlantic Treaty Organization – NATO е международна организация за военно сътрудничество, основана с подписването на Северноатлантическия договор на 4 април 1949 г. Седалището на организацията е в Брюксел.

NATO представлява политически и военен съюз и основната му цел е да гарантира свободата и сигурността на своите членове чрез политически и военни средства.

Политически средства – насърчава демократичните ценности и дава възможност на членовете да се консултират и да си сътрудничат по въпросите на отбраната и сигурността за решаване на проблеми, изграждане на доверие и в дългосрочен план предотвратяване на конфликти. Всички решения на НАТО се вземат с консенсус, след обсъждане и консултации между страните членки.

Военни средства – ангажира се с мирното разрешаване на спорове. Въпреки това договорът предвижда възможност за въоръжена намеса от страна на НАТО. Това е възможно, ако е налице въоръжено нападение срещу страна по договора. В този случай се приема, че това е нападе-

ние срещу цялата Северноатлантическа зона и страните се съгласяват да предприемат необходимите мерки, включително и военни, за защита на световния мир и сигурност.

Най-важните участници в съюза са самите държави-членки. Към 2020 г. има 30 страни членки, а именно:

1) Учредителки – 12 страни 1949 г.

Франция е страна учредителка, но излиза от военната структура на пакта през 1966 г., запазвайки мястото си в политическите структури, а през 2009 г. се връща във военните структури.

Исландия е единствената страна член на НАТО, която няма свои въоръжени сили и се присъединява към пакта с условието, че няма да се налага да формира своя армия.

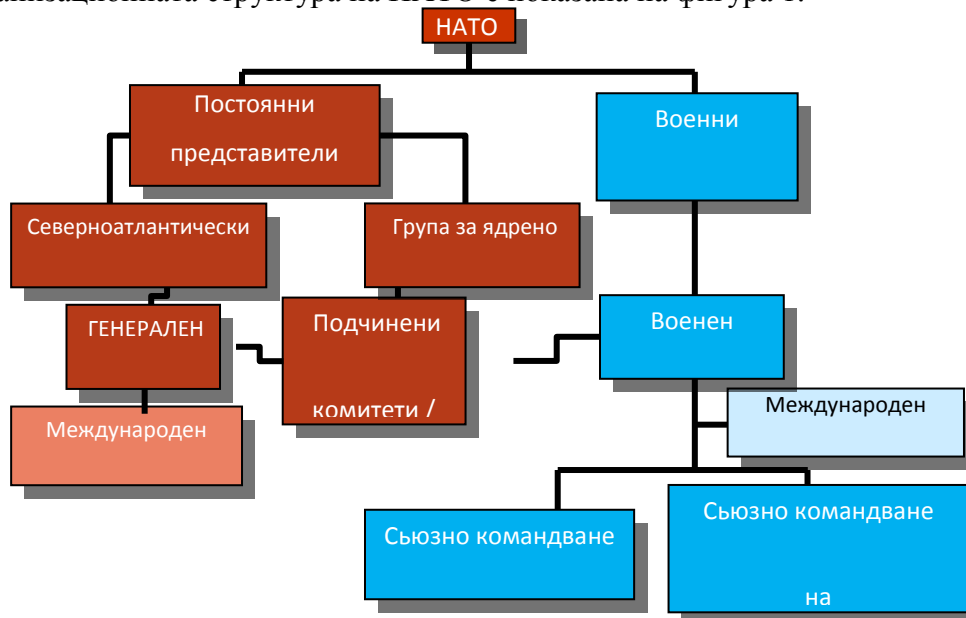
2) Страни приети в последствие – 18 страни
1952 г. 1955 г.

След обединението на Германия през 1990 г. членство получава и бившата Германска Демократична Република.

Организационната структура на НАТО е показана на фигура 1.

Фиг. 1: Организационна структура на НАТО

Както се вижда от фигура 1, основните звена в структурата на НАТО са разделени в две направления – политическо и военно.

Северноатлантически съвет (North Atlantic Council – NAC) е преди всичко политически орган. Осъществяваните от него консултации дават възможност на националните правителства да излагат своите виждания по въпроси от общ интерес или такива, изискващи колективни решения.

Усилията на Съвета са насочени именно към търсене на допирните точки и за вземане на консенсусни решения. Решенията на НАТО са израз на колективната воля на всичките 30 държави-членки.

Правомощията на *Групата за ядрено планиране* (Nuclear Planning Group – NPG) са насочени основно към ядрените въпроси и ядрената политика. Извършва преглед, изменение или адаптиране на ядрените политики и процедурите за планиране на алианса.

Генералният секретар (Secretary General) е най-висшият международен държавен служител на алианса и същевременно е председател на северноатлантическия съвет и други ключови органи (с изключение на военния комитет). Назначава се от държавите-членки за срок от четири години.

Военният комитет (Military Committee – MC) е висшият военен ръководител и съветва по военните въпроси NAC и NPG (относно военната политика и стратегия). Осъществява военно ръководство на двамата командири на стратегическите командвания на алианса (Allied Command Transformation – АСТ и Allied Command Operations – АСО).

Основните отговорности на *Съюзното командване на операциите* (АСО) се заключават в:

- ✓ запазване на мира;
- ✓ планиране, подготвяне и изпълнение на операциите;
- ✓ разработване и провеждане на съюзнически учения;
- ✓ изпълнение на всички разрешени военни мерки;
- ✓ провеждане анализ на стратегическо ниво;
- ✓ сътрудничество с АСТ, други държави и международни организации,

докато Съюзното командване за трансформация (АСТ) отговаря за:

- ✓ повишаване на подготовката, ефективността и оперативната съвместимост на силите на алианса;
- ✓ концептуалното и доктринално развитие;
- ✓ планиране процесите за отбраната на НАТО;
- ✓ отговорност за индивидуалното обучение и образование.

В Алианса се обръща голямо внимание на предварителната подготовка на личния състав. Това личи както от основните отговорности на двете стратегически командвания, така и от редицата доктрини и документи свързани с обучението (индивидуално и колективно) на личния състав и провеждането на учения.

В зависимост от целта и участниците към които са предназначени, обученията в НАТО са насочени към: Функционални обучения (FST) и (FAT), Обучение на ръководствата (KLT), Планиране в отговор на кризи (CRP), Обучение на боен щаб (BST), Обучение за действие при различни видове опасности (ALERTEX), Развърщане на силите (DEPLOYEX), Обучение на командирите (CPX), Полеви учения (FTX) и Обучения при различни реални ситуации (LIVEX). Самите наименования показват целта и участниците към които са насочени, като могат да се изпълняват на стратегическо, оперативно и тактическо ниво.

Един от начините за поддържане на високо състояние на готовност и оперативна съвместимост между страните членки е провеждането на различни видове учения в различни точки на света. Съществуват много определения за учение, но като че ли най-общото определение може да се формулира по следния начин: „Учение е дейност, която има за цел да подобри колективните оперативни и процедурни познания чрез групова дейност, изпълнявана под напрежение, при пълно взаимодействие между участниците и в сложна реалистична среда“. „An exercise is an activity aiming to improve collective operational and procedural proficiency through group activity, under time pressure, with full interactions, and within a complex realistic environment“ (Bi-Strategic Command Directive 075-003, Collective Training & Exercise Directive(CT&ED).

Планирането и провеждането на учения гарантира, че силите на НАТО поддържат високо състояние на готовност и оперативна съвместимост в сегашния и нововъзникващ пълен мисионен спектър. Допълнително служи като механизъм за стратегическа комуникация на политическо, стратегическо и оперативно ниво и средство за тестване / валидиране на бъдещи възможности.

Ученията на НАТО поддържат готовност на командната структура (NATO Command Structure – NCS) и структурата на силите (NATO Force Structure – NFS) чрез всеобхватни и реални

листични места за обучение. Качеството и ефективността на оперативните способности са гарантирани чрез надежден процес на провеждане на учения. Този процес често се използва на национално и многонационално ниво, особено в рамките на NFS, допринасяйки за оперативната съвместимост на NCS-NFS.

Процеса на планиране на учение на НАТО е сложен и дълъг, изискващ огромно количество ресурси, както финансови така и човешки. Когато се говори за един такъв процес, задължително трябва да сме наясно със следните елементи:

1) Основни документи регламентиращи колективното обучение и ученията на НАТО са:

– *MC 458/3 (MC 458/4) NATO Education, Training, Exercises and Evaluation (ETEE) policy*. Това е основният документ на НАТО относно политиката в областта на образованието, обучението, ученията и оценяването (ETEE). Той предоставя стандартизирана политика на стратегическо ниво за всички дейности и събития, свързани с НАТО и научните изследвания;

– *Bi-SCD 075-002, Education and Training directive* - е основният документ за E&T, описващ програмите, процедурите и политиките, които двамата стратегически командири използват за подпомагане прилагането на политиката на НАТО в ETEE;

– *Bi-SC 075-003, chapter 1 and 2 (interim version 2018)* – дава детайлна информация за колективното обучение и учения на НАТО. Подробно описва целия процес на планиране на учение на НАТО, всички длъжностни лица с техните задължения и отговорности, както и необходимите документи и реда за тяхното разработване. Основната част от документите за дадени под формата на образци в анексите и апендиксите към директивата;

– *BI-SCD 075-009, IOs, NGOs, GOs* – основен документ описващ участието на международни, неправителствени и правителствени организации в колективното обучение и учения на НАТО;

– *SACEUR's Annual Guidance on ETEE (SAGE)* – Годишно ръководство на стратегическия командир на съвместното командване на НАТО в Европа, свързано с образованието, обучението, ученията и оценяването.

2) Основни длъжностни лица отговарящи за планирането и провеждането на учения

За да бъде проведено дадено учение се назначават и определят длъжностните лица и участниците в учението, като се подразделят на основни и контролни. Основните длъжностни лица на учението отговарят и ръководят планирането и провеждането на самото учение. Те са:

- **Планиращ учението** (Officer Scheduling the Exercise – OSE). OSE планира учението; контролира планирането и самото изпълнение; гарантира адекватното му осигуряване; утвърждава резултатите от учението. OSE може също да бъде назначен за провеждащ учението.

- **Провеждащ учението** (Officer Conducting the Exercise – OCE). OCE е отговорен за планирането, изпълнението и докладването на резултатите от учението в съответствие с насоките на OSE. OCE може да бъде и командир от обучаемата аудитория.

- **Подпомагащ учението** (Officer Directing the Exercise – ODE). ODE се определя от OSE при необходимост. ODE подкрепя OCE по време на планирането и цялостно изпълнение на учението с оглед постигане на изискванията за изпълнение на целите и задачите на учението (Exercise Aims – EAs, Exercise Objectives – EOs и Training Objectives – TOs).

- **Служител с основни отговорности** (Officer with Primary Responsibility – OPR). Назначен щабен офицер във всеки щаб, агенция или център с основни отговорности за координиране планирането, подготовката, изпълнението и анализа на поставената задача.

- **Обучаеми** (Training Audience – TA) – с основни (Primary – PTA) и спомагателни функции (Secondary – STA). STA са онези щабове / команди / участници / звена, чието участие в учението е определено като необходимо за подпомагане постигането на целите на учението и обучението.

Контролните длъжностни лица на учението имат основно контролни функции и следят до каква степен се изпълняват параметрите на учението и доколко се постигат неговите цели. Те са:

- **Директор на учението** (Exercise Director – EXDIR). Отговаря за цялостното ръководство и контрол на учението (Exercise Control – EXCON).

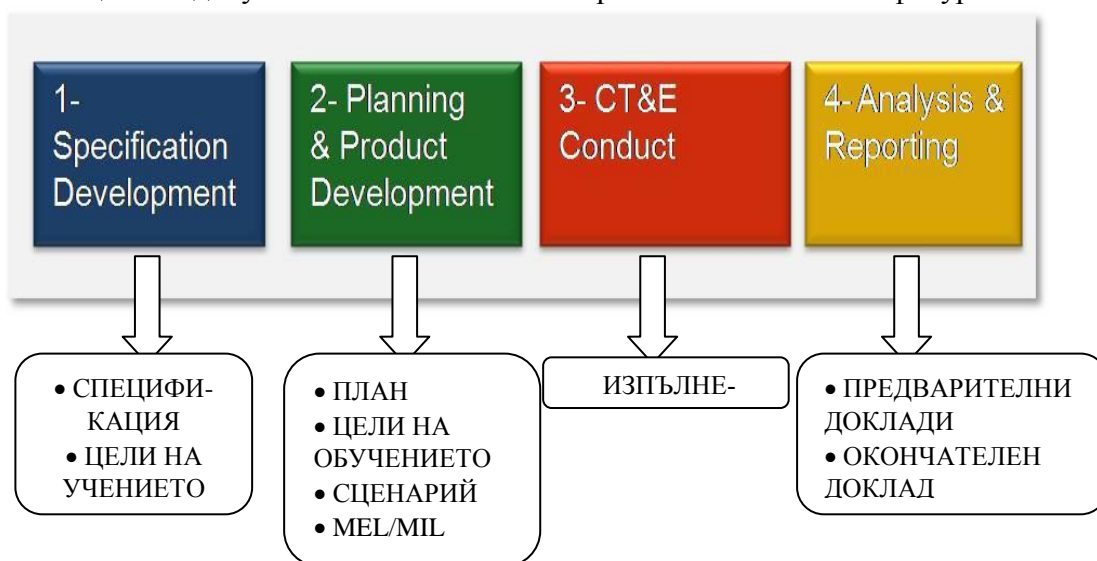
- **EXCON** – контролна група. EXCON е екипа контролиращ всички дейности изпълнявани от участниците по време на учението. Тази група е подчинена на EXDIR.

- **Директор на оценяването** (Director of Evaluation – DIREVAL). Отговаря за оценяването на всички участници в учението съгласно указанията на OSE. DIREVAL координира взаимодействието на различни оценяващи екипи с EXCON, като при необходимост подпомага EXDIR.

3) *Основни разработвани документи*

- Основният документ който дава най-обща рамка на дадено учение на НАТО е **Концепцията на учението** (Exercise Concept). Като част от директивата за обучение, тази концепция предоставя основната информация относно общите изисквания, целта (EA) и параметрите на учението (отговорностите, планираните участници, основния сценарий и оперативните продукти). Дава възможност на планиращите учението да координират програмите и да предвидят необходимостта от критични за времето ресурси. Концепцията се разработва от SACEUR в тясно сътрудничество с NCS и NFS **две години** преди изпълнението на дадено учение. В нея се назначава планиращия учението (OSE) и се инициира спецификацията на учението.

Провеждането на учения е свързано с дълъг процес на планиране, предварителна подготовка и анализиране, като обхваща период **от 12 до 18 месеца**. Самият процес и разработването на съпътстващите го документи е съставен от четири етапа показано на фигура 2.

Фиг. 2: Етапи от процеса на планиране и провеждане на учение

Източник: Bi-Strategic Command Directive 075-003, Collective Training & Exercise Directive(CT&ED)

На всеки един етап се провеждат срещи и конференции на различни нива и се разработват необходимите документи за провеждане на всяко едно учение.

- **Спецификацията (EXSPEC)** се разработва от OSE по време на първия етап не по-късно от **12 месеца** преди провеждането на самото учение за да се осигури яснота относно участието и наличността на необходимите ресурси. Указва целите на учението (Exercise Objectives – EOs) и цялостната идея на учението, включително нивото, вида и формата, мястото на провеждане, страната домакин, изискванията за участие и назначаването на OSE, ODE и всички необходими инструкции за координиране. EXSPEC е заповедта на OSE към OCE за планиране, изпълнение и анализ на учението.

- **Плана (EXPLAN)** се разработва от OCE, подпомаган от планиращата група (XPG), по време на втория етап не по-късно **от 6 до 2 месеца** преди провеждането на самото учение. Основната му цел е да внесе детайлна информация и съдържа подробни инструкции за подготовка на участниците и информация за провеждането, поддръжката, оценката и отчитането на учението. Той установява изисквания, отговорности и дейности за осигуряване на обучителни събития и дейности, сценарийни модули, поддръжка за симулация, комуникации, управление на информацията, контрол на учението, анализи и доклади. В плана се указват и целите на обучението (Training Objectives – TOs).

- *Сценарий (Scenario)*. Представява история, която описва историческите, политическите, военните, икономическите и други събития и обстоятелства, свързани с конкретно учение. Изготвя се под формата на сценарийни модули и има за задача постигане на целите на учението и обучението (EOs и TOs).

- *Списък на събития и инциденти (Main Events List / Main Incidents List – MEL / MIL)*. Подготвя се преди провеждането на самото учение, като по време на учението може да се коригира. Той е основният инструмент за EXCON, чрез който се контролира степента на постигане целите на учението. Структуриран е на събития във фаза изпълнение, като всяко събитие има един или повече инциденти, които от своя страна се иницират чрез т.н. инжекции.

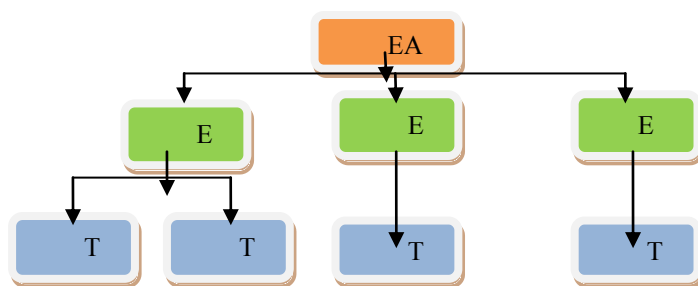
- *Окончателен доклад (FER)*. Разработва се от OCE към OSE на базата на междинните доклади и показва в каква степен EO и TO са постигнати по време на учението. Съдържа заключения и препоръки за следващи учения и включва оценките на обучаемите.

4) Цели на учението и обучението.

- *Основна цел на учението (EA)* – Определя се от SACEUR две години преди изпълнението на учението и се потвърждава от OSE. Чрез нея се иницира вида на учението и се дава възможност за оценяване. EA е част от концепцията на учението, като се обявява и в спецификацията.

- *Цели на учението (EO)* – Разработват се от OSE въз основа на Концепцията на учението и се обявяват в EXSPEC. Служат за допълнителна информация за планирането на учението (очаквания и ресурси), изпълнението, оценката и анализа за да се гарантира, че са изпълнени специфичните оперативни изисквания. Те са свързващото звено между основната цел на учението и целите на обучението – фигура 3.

- *Цели на обучението (TO)* – TO са основните задачи за изпълнение на мисията, които трябва да се изпълняват при ресурсни условия и определени стандарти. Описват процесите, знанията, уменията или нагласите на участниците, които трябва да се постигнат по време на провеждането на учението. Целите на обучението са съсредоточени върху подготовката и изпълнението на упражнението, за да се гарантира, че изискванията за обучение на командирите са изпълнени.

Фиг. 3. Връзка между основната цел на учението, целите на учението и обучението

От фигура 3 се вижда, че за да се постигне една цел на учението е възможно да се поставят и да се изпълнят повече от една цел на обучението.

Заключение

Провеждането на учения на NATO способства за добрата подготовка на личния състав. За да е в състояние Алианса да реагира на постоянните и разнообразни конфликти в различни точки на света, ученията трябва да се планират при различни сценарии близки до реалните възникнали и възникващи кризи. Направените анализи на проведените мисии и учения трябва да се свеждат до командирите от всички степени, и да се вземат в предвид при издаването и актуализирането на доктринални документи и стандартизационни споразумения. Съюзното командване на трансформацията работи активно в тази насока, което се вижда от постоянно излизащите нови версии на съюзни документи. Не на последно място – всички лица, участващи в сложния и трудоемък процес на планиране на учение, трябва да са запознати с елементите на планирането на учения на NATO не само в направлението за което са назначени.

References:

1. Ръководство за планиране, провеждане, отчитане и анализиране на подготовката на щабовете и военните формирования от Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, 2013, София;
2. MC 458/3 (MC 458/4) NATO Education, Training, Exercises and Evaluation (ETEE) policy;
3. Bi-Strategic Command Directive 075-003, Collective Training & Exercise Directive(CT&ED);
4. Stoychev S., 2015, *Izsledvane sposobnostite na NATO i Evropeiskiya sayuz za otgovor i upravlenie na krizi*, , Sofiq, ISBN 978-954-9348-62-0;
5. Vidolov B., 2005, *Osnovi na metodikata na operativno-takticheskata podgotovka*, МА "G.S.Rakovski", Sofiq;
6. Фаразов Д., автореферат на дисертационен труд „Усъвършенстване на процеса на вземане на решение при прилагане на всеобхватния подход за планиране на операции“, ВА „Г.С. Раковски“, София 2019;
7. Organization, member countries and NATO’s structure, last visited - September 11, 2020, <https://www.nato.int/nato-welcome/index.html>.